D·N
20/12 1947

Ryska krediten i blixtljus

Genom de uppgifter som Dagens Nyheter de senaste dagarna publicerat ställs än en gång den ryska miljardkrediten i hjärt belysning. Detta gäller såväl förberedelserna till avtalet som dess konsekvenser. I juni 1946 förklarade regeringens ombud inför representanter för industrin att krediten var "en förutsättning för återknytandet av normala handelsförbindelser och goda förhållanden över huvud taget mellan de två rikena". Chefen för de Lavals ångturbin framhåller att han under dessa förhållanden ansåg det nödvändigt att leverera för rysk räkning, "även om detta skulle innebära uppoffrande av andra marknader". Veterligen resonerade många på samma sätt. Om krediten och kreditleveranserna behövdes för "goda förhållanden över huvud taget mellan de två rikena", var frågan inte längre ekonomisk, utan politisk; man måste alltså producera för Ryssland — liksom vid en krigsskadeersättning — alldeles oberoende av om det med hänsyn till ekonomin på kort eller lång sikt var olämpligt och skadligt. Att denna produktion måste ske på bekostnad av det svenska folkhushållet — av dess nyinvestering, underhållsarbeten, bostadsbyggande och varukonsumtion — stod för företagsledningen klart, och den har också haft mod att omtala det.

Hur stämmer dessa fakta med regeringens uttalanden för ett år sedan? Inte alls, motsättningarna är slående. De stämmer inte med förre handelsministerns förklaring att industrin med glädje, utan några som helst påtryckningar, gått med på att lova leveranser. De stämmer inte med förre statsministerns påstående att avtalet icke skulle påverka den svenska konsumtionen. Framför allt stämmer de inte med försäkran att avtalet var motiverat av rent ekonomiska skäl och att några politiska överväganden icke framförts från rysk sida. Har regeringen på denna punkt vilselett den svenska allmänheten? Eller har den tvärtom vilselett industrin för att tvinga den till medgivanden och sedan inför folket presentera de tvungna som villiga medhjälpare? På varje punkt bestyrker de nya uppgifterna den kritik som för ett och ett halvt år sedan riktades mot de styrande — för påtryckningar, otiga meddelanden, hemlighetsmakeri.

I dagens läge är en annan sak än allvarligare. Det nu diskuterade företaget har träffat avslut med Ryssland endast för 2,5 miljoner kronor. Men det har inrättat sig för och ställt i utsikt leveranser för ytterligare vida större belopp, 8,5 miljoner; situationen säges vara densamma i fråga om flera andra företag. De uppgifter som givits om de redan inom kreditavtalets ram träffade avsluten — vilka går ut på omkring 250 miljoner — förlorar därmed en stor del av sin betydelse såsom mätare på den belastning som åvilar den svenska industrin enligt avtalet. Och man frågar sig i sammanhang därmed om statsministerns senkomna löfte att krediten utnyttjande skall bli beroende av "den svenska industrins konkurrens- och prestationsförmåga" innebär en realitet eller blott är en tom fras. Svaret måste bli beroende icke på uppgifter blott om de redan träffade avsluten, utan på en redogörelse för de engagemang och åtgärder som svenska företag vidtagit med hänsyn till redan gjorda och för framtiden förutsedda avslut.

Meddelandet från de Lavals ångturbin åskådliggör också i en viktig punkt de indirekta påfrestningar som den ryska krediten för med sig för det svenska näringslivet. De relativt små leveranser som företaget utlovat har framtvungit inköp i andra länder för icke mindre än en miljon, varav större delen i hårdvaluta. Med tanke på denna siffra kan man befara att högst betydande dollarbelopp åtgått och åtgår icke för svenska behov eller för produktion mot betalning, utan för leveranser till Ryssland på långfristig kredit.

Tystnaden på regeringssidan kring ryska krediten har under senare tid varit nästan total. Av den socialdemokratiska pressen besvaras kritiken med utfall som icke ens den mest snapsrädslöse kan finna meningsfulla; ur det oartikulerade talet kan blott urskiljas vrede över att folk över huvud vågar diskutera en sak som de styrande beslutat. Regeringens vägran att debattera och lämna upplysningar är än mera systematisk. Den ryska krediten har blivit en öm hård, patienten skriker eller biter ihop tänderna då den berörs.

I längden blir denna taktik omöjlig. Så länge en fri press finns går det inte för det parti som har makten att avstänga ett viktigt område från meningsutbyte. Att avtalsförhandlingarna ägde rum i mörkläggningens, påtryckningarnas och skeva propagandans tecken är redan uppenbart. Vad som till en viss grad lyckades under några månader kan inte lyckas år efter år. Regeringen måste förstå att den blamerar sig likaväl genom sin tystnad som genom en öppen redovisning — men att den senare blamagen är att föredra i en demokrati.

Den engelska kolexporten till Sverige

skall börja omedelbart. Det är den viktigaste upplysningen i den nu meddelade planen för varuutbytet mellan vårt land, Storbritannien och det övriga sterlingområdet under 1948. I och med att tillförseln åter öppnas från vår förnämsta leverantör av fossilt bränsle kan man troligtvis vaga hoppas att den för vår produktion oumbärliga kolimporten skall börja komma in i normala banor igen och återfinna fredsekonomiska betingelser. Från den synpunkten är den återupptagna engelska kolexporten löfteartig, även om den till en början blott omfattar några procent av fredsexportnivåerna. I övrigt kommer handeln med sterlingområdet, om planen kan fullföljas, att innymma drygt en fjärdedel av vårt lands utrikeshandel under 1948. I några väsentliga stycken kompletterar den förutsedda importen på ett mycket värdefullt sätt vår starkt ansträngda hårdvalutahandel. Maskiner, järn och stål, kemikalier och textilvaror, koppar och andra råvaror är mycket väl förenbara bland kontingenterna. På samma gång har det stora avtalet gett den svenska exporten åter en god del av dess gamla utrymme på den värdefulla brittiska marknaden.

I jämförelse med denna överenskommelse är den samtidiga svenskryska planen för nästa års utjämnande handel mycket liten, men erbjuder den i nuvarande läge obestridliga fördelen att öka våra otillräckliga brödsädsförråd. Här återstår emellertid ännu att komma överens om skeppningsterminer och priser. Man observerar för övrigt att denna del av handelsutbytet med Ryssland stannat vid den mera naturliga siffran 20 miljoner sedan inte ens vår import från den ryska ockupationszonen i Tyskland kunnat fyllas till mer i fjol förutsedda 100-miljonersgränsen. Nu har man förutsägningsvis att den fortsatta handeln med zonen bli en sak för sig, som skall diskuteras senare. Det utgångspunkten är naturligtvis att betala även importen därifrån med varor och inte med dollar. Ett villkor för att detta skall lyckas är emellertid att vi i någon omfattning kan tillgodoräkna oss de stora leveranser till Ryssland som nu bokföres på det hermetiskt avskilda kreditavtalet. Detta har emellertid inte varit på tal vid de senaste underhandlingarna, vilkas i och för sig tillfredsställande resultat sålunda helt och hållet uppnåtts genom förhandlingsfrågans utomordentligt snäva begränsning.

PRESSGRANNAR

Försvarsdebattens fortsättning framträder mycket åskådligt i den uppläggning som präglar Stockholms-Tidningens (fp) förnyade granskning av problemen. Medan tidningens första behandling av ämnet domlenerades av uppdatering kring OB:s förslag som det säkraste värnet i en farofylld tid, heter det nu:

Man kan då till en början fråga sig, varför kommittémajoriteten icke mött den av allt att döma väntade kritiken genom att förklara åtskilligt, som i det framlagda betänkandet förbigåtts med tystnad. Varför säga ingenting om exempelvis flygvapen? Varför förenåa icke en flygvapenchef till upplysningar, vilket synes naturligt mot bakgrunden av vad kommittén anför om teknisk utveckling? Och har icke svensk luftbevakning fått en ny viktig uppgift, lokalisering av fjärrvapenprojektiler? Har icke atombombhot, fjärrvapen och luftkrig nedfört krav på decentralisering av mobiliseringsapparaten? Hur skulle försvaret se ut, om man icke haft den utvecklande organisationen att ta hänsyn till? Detta är några av de många frågeteckren.

I fortsättningen går den eftersade tidningen närmare in på problemen huruvida operativa förband och tyngre flottenheter skall kunna fylla sin funktion inför hotet från överlägset fiendligt flyg. Slutsatserna blir att frågorna om lokalförsvaret, civilförsvaret och luftförsvaret kräver närmare studium än som hittills presterats. Artikeln är ett viktigt bidrag till den nya "freedebatten" i försvarsdebatten, där man återfinner de varmaste försvarsvännerna som de skarpaste kritikerna av konventionella eller konserverande organisationstyper.

Importstriktionerna väcker djup oro hos jordbrukarnas föreningsblad, som särskilt fäster sig vid uppgiften att import av maskiner från hårdvalutaländer begränsas till 100 miljoner:

Hur denna ytterligt knappa maskinimport skall fördelas mellan industri, jordbruk och hantverk är just nu inte känt — regeringsplanens detaljer hålles åtminstone tills vidare hemligstämplade. Det enda vi kan är att den inte på länge när motsvarar end de mest trängande behoven.

Det har under de senaste månaderna gång på gång omvittnats att jordbruket genom den allmänt tillgängande brisen på maskiner, reddskap och reservdelar befinner sig i ett mycket bekymmersamt läge, och nu kommer tydligen svårigheterna att ytterligare ökas. Inte nog med att årskroten av allt att döma blir alldeles otillräcklig — därtill kommer de särskilda importstriktionsregerna under första kvartalet, vilka än mer inskränker möjligheterna för maskintillverkare till värbruket. När man vet att betydande avsnitt i hästen ej kunde besättas i normal omfattning, ökas risken för obrukade fält än mer. Följden kan ej bli mer än en minskad produktion av för folkhushållet nödvändiga livsmedel.

Vad som nu går över blir en bister lärxa, inte enbart om tvånget att visa förutseende, utan också om det intima sammanhang mellan vår utrikeshandel och vår produktion som gör det angelägen för oss att eftersträva möjligast fria handelsvägar.

Prenumerantvärvningen för socialistisk press har vid åtskilliga tillfällen på senare året rört sig med påtryckningar av ganska allvarligt slag. Det är belysande att läsa det försvar som Östergötlands Folkblad (s) presterar för ett nyligen påtalat fall:

De fackliga organisationerna i norra Kalmar län har riktat en maning till sina medlemmar att ställa upp kring de där utkommande socialdemokratiska tidningarna och bifogat ett anvarkort, på vilket den som inte önskar prenumerera skall ange skälen härför. Vi kan villigt erkänna att den form man gett framställningen inte är av det mera lyckade slaget, den kan lätt vålla misstolkningar eller åtminstone tjäna som förevändning för illvillig kritik av just det slag som nu florerar i de borgerliga tidningarna. Men det är ej oberoende påstående att avsikten med kravet på svar skulle vara att utöva tryck eller repressalier mot prenumerationsovilliga medlemmar. Naturligtvis har solidaritetsmotiver, som ju alltid kan sägas vara ett uttalg av moralisk påverkan, spelat in när uppropet beslöts, men detta har ju intet som helst med obehörigt intrång i den individuella friheten att skaffa. Det enda som de tedsvarande riskerar är att de kan bli föremål för ytterligare moralisk påverkan, ett förhållande som de väl får försöka tåla. I vilket fall som helst strider det inte mot några rätts- och fritbetsbegrepp att på detta sätt väcka intresse för en sak av största betydelse för arbetarrörelsen.

Hela framställningen varierar den gamla tesen: när jag super är det rätt. Att den eftersade tidningen, som brukar vara grannstyckt i sina omdömen, egentligen känner sig generad över partivännerna i grannlänen framgår av det försök till förklaring som följer efter "försvaret". Där framkastas nämligen möjligheten att det egentligen varit fråga om ett slags marknadsundersökning hur länsekretaren vill se sin tidning redigerad. Det är nämnast en förslumpning mot de utmärkta organisatörerna i arbetarrörelsen att tillvita dem en så befängd metod för att erhålla en klart differentierad och lätt bearbetad upplysning om lisaropinionen.

Hr Skold vill förlänga sin fördlag. Bland kritikerna anmäller sig Nya Wermlands-Tidningen:

När lagen kom till var avsikten den att hindra spekulation i fördegendomar. Man ville hindra uppköparen av s. k. trottoarbönder, vilka endast betraktade jorden och skogen som ett kapitalprojekt och som endast hade för avsikt att utsuga egendomarna på mycket som möjligt. Möjligen förutsvävade det även lagens tillskyndare att prisema skulle tvinas upp så pass högt att de riktiga lantbrukarna skulle ha svårt att förvärva egendomar.

Mot detta invändes med rätta att många av lantbrukarna måste ha vore sådana som inköpts av kapitalistiska personer från andra samhällsgrupper och därefter upprustats och satts i modernt skick. Under den tid som lagen varit i kraft har man ju kunnat bilda sig en föreställning om hur densamma fungerar, och därtill man kan hälka stämningen bland allmänheten rätt, skulle man vara mest till fredo med att lagenstiftelsens skopades.

Men det betyder föga mot regimens lust att reglera.

OFFICIELLT

Justitiedepartementet. Assessorn i Svea hovrätt S. J. M. Strömberg har förordnats till byråchef för lagärenden i justitiedepartementet.

Utrikesdepartementet, Biträdande chefen för utrikesdepartementets handelsavdelning, envoyé A. N. O. K. Ståhle, har beviljats avsked från 1 februari från sin befattning inom utrikesförvaltningen och från samma dag utnämnts till sändebud i disponibilitet. Envoyé Ståhle, som nyligen utsetts till Nobelstiftelsens verkställande direktör, kommer emellertid att tills vidare stå till departementets förfogande för särskilda uppdrag avseende utrikeshandelsfrågor.

Finansdepartementet. T. f. byråchefen i finansdepartementet Sture Jarnerup har förordnats till byråchef i departementet och byråchefen i bostyrelsen Svante Ericsson att tills vidare till 30 juni 1948 uppehålla en kanslirådsbefattning i departementet.

Civilförvaltningen. Till biträdande advokatfiskal hos förvarets civilförvaltning har förordnats e. o. byråsekreteraren där A. Forsström och till förste byråsekreterare hos ämbetsverket e. o. byråsekreteraren N. Grenander och extra byråsekreteraren E. Rosengren, båda i verket.

Utlänningskommissionen. T. f. e. o. byråchefen B. M. G. Strange samt sekreterarna B. K. L. Aman, E. Pettersson, S. E. Larson, O. H. Emberg och F. R. F. Hansen har förordnats till e. o. förste byråsekreterare hos utlänningskommissionen, de tre förstnämnda i Ce 29 och de övriga i Ce 27.

Utlänningskommissionen. Sekreteraren i utlänningskommissionen L. W. Vegd har förordnats till e. o. förste kanslisekreterare.

Socialstyrelsen. Byråinspektör Brita Hasselrot har förordnats till förste byråsekreterare i Ce 30.

Medicinalstyrelsen har förordnat civilingenjör Folke Lauritzen till tjänsten som byggnadsinspektör hos styrelsen.

Arbetsmarknadskommissionen. Sekreterarna hos arbetsmarknadskommissionen Karl-Olof Wahlström och H. S. M. Thulin har förordnats till e. o. förste byråsekreterare hos arbetsmarknadsstyrelsen i Ce. 29 resp. Ce 27.

Myntverket. Ingenjör T. Almqvist har utnämnts till förste ingenjör vid myntverket.

Byggnadsstyrelsen. Arkitekt H. A. Brunberg har förordnats att uppehålla byrådirektör B. af Malmborgs befattning medan han i sin tur uppehåller högre befattning. Samtidigt har byrårkitekt N. T. Eriksson utnämnts till intendent hos styrelsen.

— Byggmästaråldet **David Dahl** har under 1948 fått förlängt förordnande som generalritarkitektens ställföreträdare.

Bankinspektionen. Byråchefen i finansdepartementet Kurt Wulff har förordnats till bankinspektör och chef för bankoch fondinspektionen och kanslichefen hos statens bygnadslånebyrå Stig Algott till byrådirektör i inspektionen.

Riksräkenskapsverket. Länsbokhållare C. Wildeman har förordnats till revisionskommissarie i räkenskapsverket.

Skolöverstyrelsen. Teckningslärare K. A. R. Bendelius vid Norra latin har utsetts till konsulent för teckningsundervisningen hos skolöverstyrelsen.

— Rektor Sam Henning vid Stockholms stads handelsinellanskola föreslås att till 1 februari uppehålla en undervisningsrådsbefattning.

— Förste gymnastikkonsulenten hos skolöverstyrelsen kapten K. A. W. Berg von Linde har beviljats avsked från 1 april nästa år.

Kartverket. Byråchefen överste E. O. Brant har förordnats att 1948—50 vara ställföreträdare för överdirektören och chefen för kartverket.

Flygtekniska försöksanstalten. Avdelningschefen Lundberg har förordnats att uppehålla överdirektörens befattning och avdelningsingenjör Wällgren Lundbergs avdelningschefbefattning. Vidare har avdelningschefen Erik Petersohn fått sitt förordnande förlängt för ytterligare sex år.

Domsagorna. Häradshövdingen i Angermanlands norra domsaga E. G. Boling skall från 1 januari vara häradshövding i Ljusdals domsaga.

— F. d. assessorn Sven Severin L. G Munck af Rosenschöld, har utnämnts till häradshövding i Kalix domsaga.

Krigsrätterna. Rådman N. F. Kamph i Kristianstad har beviljats entledigande som auditör vid regementskrigsrätterna vid Norra skånska infanteriregementet och Vendes artilleriregemente.

— Andre stadsläkaren i Oskarshamn O **Konsulerna.** Regeringen har erkänt direktör Torsten Blom som portugisisk vicekonsul i Norrköping.

Sjöväsendet. Kommendör Berendt har förordnats till chef för sjövärnskåren från 1 april, då kommendör Lindgrens förordnande upphör.

Landsfiskalerna. Landsfiskalsassistent T. Nyberg i Danderyds distrikt har förordnats att uppehålla landsfiskal (utmätningsman) Lindholms i Sollentuna tjänst under dennes sjuklediget till 1 september nästa år.

Läkarna. Vid serafimerlasarettet har direktionen förordnat leg. läkaren Erik Eriksson till förste underläkare vid kirurgiska kliniken under ett år från 1 januari.

— Medicinalstyrelsen har förordnat leg. läkaren Gunnar Ahlbory att från årsskiftet och under vakans uppehålla lasarettsläkartjänsten på Gävle lasaretts barnbördsavdelning.

— Docent Alfred Flaum, Lund, har utnämnts till epidemiinspektionsläkare vid epidemiinspektionen i Lund.

— Provinsialläkare C. E. M. Fouseard, Juntorp, har transporterats till provinsialläkare i Alvkarleds distrikt, Uppsala län, och provinsialläkare Karl-Erik Lundquist, Alfredshem, till provinsialläkare i Lomma distrikt, Malmöhus län.

— Andre stadsläkaren i Oskarshamn O

Frans G. Bengtsson
FÖR NÖJES SKULL
4 1:a
tusendet
En NORSTEDTS bok

Hjalmar Gullberg
skriver i sitt förord till den nu föreliggande volymen:
Med sina kvinnodramer från den spanska landsbygden . . . har Lorca skapat en moderskapets tragiska trilogi för den moderna scenen.»
★
FEDERICO GARCÍA LORCA
BLODSBRÖLLOP
YERMA
BERNARDAS HUS
i översättning av
Karin Alin och Hjalmar Gullberg
Pris 12:—
En NORSTEDTS bok

Alla barns förtjusning!
JOHANS JUL
av Eva v. Zweigbergk
och Birger Lundquist
"Den boken har bara det felet att den tar livet av oss mammor, för nu ska våra barn ha det precis som Malin, Johan och Göran."
Eva Höksberg i Idun
räckningarna dansar munter ljungdans med festtrycket —"
Gustaf Nilsström i Stf

"kommer säkert att glädja husmödrarna landet runt."
JOCHUM i Sv. D.
Ge henne
den moderna kokboken
med lösbladssystem!

Pernillas
KOKBOK
Pris kr. 14: 50
"Man ville rusa till tjänen ögonblickligen för att pröva hennes fantastiska smårätter och hennes variationer på hända, vanliga soppor och stekar.
– en önskepresent –"
RING i Arbetet
NORSTEDTS

Vill Ni veta
vem det är
slå upp i
Vem är det
En ypperlig julklapp för dem som av yrkesskäl eller av privat intresse önskar korrekta personuppgifter.
Innehåller 8.000 biografier, varav 650 äro nytillkomna. Av 1947 års upplaga finnes ett begränsat antal exemplar kvar. Handboken utkommer vartannat år.
NORSTEDTS

Norstedts uppslagsbok
– en välkommen julklapp till hela familjen
★
Låt den ständigt finnas till hands i hemmet! Det skänker trevnad och säkerhet att snabbt kunna få upplysande frågor besvarade.
Den aktuella, nitiskade upplagan
ALLT I ETT BAND
kostar 48:- kronor

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.